

Vossenlintworm komt slechts zeer beperkt voor in Vlaanderen

Overzicht van de surveillance van *Echinococcus multilocularis* bij de vossenpopulatie in het Vlaamse Gewest in de periode oktober-december 2012

Auteurs: Muriel Vervaeke⁽¹⁾ en Leen Claes⁽²⁾

⁽¹⁾ Agentschap voor Natuur en Bos

⁽²⁾ Nationaal Referentie Laboratorium voor Parasieten, Instituut voor Tropische Geneeskunde

contactpersoon: Muriel Vervaeke (muriel.vervaeke@lne.vlaanderen.be), Agentschap voor Natuur en Bos, Koning Albert II-laan 20 bus 8, 1000 Brussel

Samenvatting

In het wild levende dieren dragen soms ziektes met zich mee. Zo komt bij sommige vossen in Vlaanderen de vossenlintworm voor. Een parasiet die ook voor de mens gevaarlijk kan zijn. Vandaar dat het Agentschap voor Natuur en Bos de aanwezigheid van de vossenlintworm in Vlaanderen monitort. Uit de laatste resultaten blijkt dat de vossenlintworm over heel Vlaanderen in zeer beperkte mate voorkomt. Bovendien is het aantal besmette vossen niet spectaculair hoger dan bij een gelijkaardig onderzoek in 1999 en kleiner dan in onze buurlanden. Dankzij een aantal preventieve maatregelen is besmetting te vermijden.

Algemeen: mogelijke impact van ziekten bij dieren die in het wild leven

Dieren dragen soms ziekteverwekkers met zich mee die kunnen overgaan op soortgenoten. Zo'n infectie vormt dan soms een risico voor het natuurbehoud wanneer die infectie het voortbestaan van een duurzame populatie van een inheemse soort in het gedrang brengt. Zo zorgt een ziekteverwekker (*Batrachochytrium dendrobatidis*) bij de stierkikker voor massale sterfte bij vele amfibiesoorten.

Daarnaast kunnen sommige infecties overgaan op andere diersoorten en mogelijk een risico vormen voor de economische welvaart van professionele dierenhouders. Een voorbeeld hiervan is de Klassieke Varkenspest die zowel voorkomt bij in het wild levende everzwijnen als gedomesticeerde varkens.

Tenslotte kunnen sommige infecties ook overgaan op de mens, waarbij er mogelijk een risico is voor de volksgezondheid. Denk maar aan de overdracht van malaria via geïnfecteerde muggen.

Echinococcus multilocularis

Echinococcus multilocularis is een lintworm die kan voorkomen bij dieren in het wild zoals de vos. Knaagdieren kunnen besmet worden met het larvale-stadium van de lintworm door opname van kleine eitjes die via de uitwerpselen van een besmette vos in de natuur terechtkomen. Zoogdieren zoals vos en hond kunnen vervolgens door het eten van besmette knaagdieren besmet worden met het worm-stadium van de lintworm.

Naast knaagdieren, kan ook de mens besmet worden door opname van eitjes van de lintworm die via de uitwerpselen van een besmette vos in de natuur terechtkomen. Na besmetting kan *Echinococcus multilocularis* bij de mens de ernstige dodelijk ziekte Alveolaire Echinococose veroorzaken.

Historiek: voorkomen van de vossenlintworm in België

In het Waalse Gewest komt de parasiet al langer wijdverspreid voor. In het Vlaamse Gewest werd in 1999 voor het eerst de aanwezigheid van *Echinococcus multilocularis* aangetoond in de vossenpopulatie. Meer bepaald werd de lintworm teruggevonden bij 4 van de 237 onderzochte vossen, waarvan 3 vossen afkomstig waren van het zuiden van Vlaanderen nabij de taalgrens, en 1 vos van het noorden van Vlaanderen nabij de

Nederlandse grens. Uit dat onderzoek weten we dat de lintworm voorkomt in Vlaanderen, net zoals in Wallonië, onze buurlanden en de meeste andere Europese landen. Doch in tegenstelling met Wallonië komt deze lintwormbesmetting in Vlaamse vossen slechts zeer sporadisch voor.

Om een actueel beeld te verkrijgen van het voorkomen van de vossenlintworm in Vlaanderen voerde het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) een surveillance uit in de vossenpopulatie in de periode oktober-december 2012. Deze surveillance gebeurde in samenwerking met erkende wildbeheereenheden in Vlaanderen, Diergezondheidszorg Vlaanderen vzw (DGZ) en met Nationaal Referentielaboratorium voor parasieten van het Instituut voor Tropische Geneeskunde (NRL-ITG).

Plan van aanpak van de surveillance

Bij deze surveillance werden vossenkadavers na afschot door het ANB ingezameld voor analyse. Om een goede ruimtelijke spreiding te realiseren, werd aan elke wildbeheereenheid gevraagd 3 vossenkadavers ter beschikking te stellen na afschot, tot het beoogde quotum van 300 kadavers werd bereikt.

Bij de inzameling van de kadavers is het noodzakelijk dat er volgens een specifiek veiligheidsprotocol gewerkt wordt om mogelijke besmetting te voorkomen met ziekteverwekkende organismen, zoals *Echinococcus multilocularis*. De kadavers dienden volgens het veiligheidsprotocol door de jager op het terrein verpakt te worden in de door het ANB aangeleverde dubbele plastic kadaverzakken met de aangeleverde sluittrips. Vervolgens werden de kadavers op het terrein opgehaald via medewerkers van het ANB en DGZ. De darm werd onderzocht op aanwezigheid van *Echinococcus multilocularis* door het NRL-ITG.

Het protocol van de staalname en analyse vind je terug op www.natuurenbos.be/wildziekten.

Wie betaalt?

Gezien het ANB de bevoegde overheid is voor de bewaking van ziekten bij in het wild levende dieren, financiert het ANB de inzameling en analyse van de vossenkadavers.

Resultaten

Er werden 306 vossen ingezameld in de periode 16 oktober 2012 – 16 december 2012 en deze werden vervolgens geanalyseerd: 79 hiervan werden geschoten in de provincie Antwerpen, 39 in Vlaams-Brabant, 75 in Oost Vlaanderen, 57 in West Vlaanderen, 55 in Limburg en 1 waarvan de origine niet is bepaald vanwege een probleem met de identificatie.

Er werden van de 306 geanalyseerde vossen 6 vossen positief bevonden op *Echinococcus multilocularis*. Ze kwamen uit alle Vlaams provincies, met uitzondering van Antwerpen. De positieve vossen kwamen uit de gemeenten Kortemark (West-Vlaanderen), Stekene (Oost-Vlaanderen), Herent (Vlaams Brabant), Heers (Limburg) en 2 positieve dieren uit Sint Martens Voeren (Voerstreek, administratief provincie Limburg).

Op onderstaande kaart krijg je een beeld van de geografische spreiding van de onderzochte vossen en van de positief bevonden vossen.

Legende

- vos(sen) negatief voor *Echinococcus multilocularis*
- ◆ 1 vos positief voor *Echinococcus multilocularis*
- ◆ 2 vossen positief voor *Echinococcus multilocularis*

Kaart: Geografische spreiding van de bemonsterde vossen in Vlaanderen in 2012 en van de positief bevonden vossen voor *Echinococcus multilocularis*

Besluit

De aanwezigheid van *Echinococcus multilocularis* in de Vlaamse vossenpopulatie is zoals verwacht was, gezien het voorkomen ervan in de aangrenzende regio's en buurlanden. Op basis van deze surveillance blijkt de lintworm in meer gebieden voor te komen dan de data van 1999 aangeven. Gezien de beperkte omvang van de geanalyseerde stalen zowel in 1999 als in 2012, is het echter niet mogelijk om hieruit vaststaande conclusies te trekken. Een herhaling van de screening in de winterperiode van 2013 zal bijdragen aan een duidelijker beeld van de aanwezigheid van *Echinococcus multilocularis* bij de vossenpopulatie in Vlaanderen.

Gezien de mens besmet kan worden door opname van eitjes van *Echinococcus multilocularis* met de ernstige dodelijk ziekte Alveolaire Echinococose, is alertheid vereist. De aanwezigheid van deze lintworm in Vlaanderen is zeer beperkt in vergelijking met bijvoorbeeld Wallonië en delen van Duitsland en Frankrijk. Het risico op humane besmetting in Vlaanderen is dan ook zeer klein, maar gezien de ernst van infectie is het toch aangewezen dat men preventieve voorzorgsmaatregelen toepast conform de richtlijnen van het Vlaams Agentschap voor Zorg en Gezondheid. Deze maatregelen kan je terugvinden op www.zorg-en-gezondheid.be/vossenlintworm.aspx, waar eveneens een brochure downloadbaar is. Hieronder vind je de aangewezen voorzorgsmaatregelen terug:

- ✓ Was bosvruchten, zelfgeplukte paddestoelen en valfruit eerst grondig en kook ze indien mogelijk vóór consumptie (10 minuten op 60°C, 5 minuten op 70°C of 1 minuut op 100°C).
- ✓ Was uw handen goed na het tuinieren en andere grondwerkzaamheden.
- ✓ Neem vossen (aangeschoten of gedood) alleen vast met handschoenen. Vervoer ze in goed afgesloten plastic zakken.
- ✓ Was de honden die worden ingezet na afloop van de vossenjacht. Ontworm de jachthonden elke 3 à 4 weken, zeker in de Ardennen of Europees endemische gebieden.
- ✓ Neem huisdieren regelmatig op controle bij de dierenarts.

Meer informatie omtrent *Echinococcus multilocularis* vind je hier terug:

→ www.natuurenbos.be/wildziekten

- www.zorg-en-gezondheid.be/vossenlintworm.aspx
- www.rivm.nl/Onderwerpen/Ziekten_Aandoeningen/E/Echinokokkose/Echinococcus_multilocularis

Dankjewel!

Deze surveillance is tot stand gekomen dankzij de constructieve inzet van de betrokken wildbeheereenheden en dankzij een goede samenwerking tussen ANB, DGZ en het NRL-ITG. Hartelijk dank aan allen voor de constructieve samenwerking!